

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, félooldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések szintén a szerkesztőhöz intézendők.

Imádság és beszéd,

a melyet, a *tiszántúli ev. ref. egyházkerület* Szatmár-Németiben tartott egyházi értekezletét megelőzőleg, a *Szatmár-részi ev. református templomban* mondott

Széll Kálmán,

nagyszalontai ref. lelkész, Szalonta-egyházmegeyi esperes.

Előimádság.

Egybegyűltünk a te nevedben Isten, jó Atyánk! hogy lélekben és igazságban imádjunk tégedet, — ki az erőnek, a kegyelemnek, az áldásnak egyedüli kútfeje vagy! — hogy áldjuk és magasztaljuk a te nagy szeretetedet, a mely örök és elfogyhatatlan.

A te erődöt hirdeti Uram! a nagy mindenség, — kegyelmedről tesz bizonyosságot az erkölcsi világ, — szereteted tanuja az a halhatatlan lélek, melyet belénk oltal s Szent Fiad által üdvösségre hivat.

Isten, jó Atyánk! ha kezéd munkái között megállunk a természetben és látjuk hogy az egymást felváltó évszakok a te intésedre hogyan terítenek asztalt s készítenek áldást számunkra: leborulva imádjunk Tégedet, ki azt rendelted, hogy a föld megadja gyümölcseit és ez által hirdesse, hogy megáld minket Isten, a mi Istenünk!

Még ha orczádat elfordítva tőlünk, látogató kezéd sulyát kell is hordoznunk, — midőn a mostoha időjárás, a természet csapásai eltörnek kezünkben a kenyérnek botját — még ekkor is, még a te ítéletidnek utában is, Uram! Téged várunk, a te nevedet és emlékezetedet kívánja a mi lelkünk, tudván, hogy mikor a te ítéletid

vannak e földön, az igazságot tanulják meg a földnek lakosai

Mi Urunk, Istenünk! ha az erkölcsi világ eseményeit kisérvé figyelemmel, tapasztaljuk, hogy a jó, igaz, nemes, ha mindjárt hosszú, nehéz és emésztő küzdelem után és sok vérhullás árán is, — de a te kegyelmedből mégis győzelemre jut; midőn látjuk, hogy a picziny mustármag, nagy és terebélyes fává növekedett föl, melynek enyhetadó árnyékában annyi millió lélek talál nyugodalmat és békeséget: áldjuk és magasztaljuk a te nagy nevedet, mint a kitől száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék.

Még ha lelkünk elálmélkodik is sokszor azok felett, a melyeket megérteni nem képes, — még ha érezzük is, hogy e földön az egyenetlen meg nem egyenesíthetők, a fogyatkozás meg nem számlálthatók: ekkor is, Uram! leborulva imádjunk Tégedet, áldjuk és magasztaljuk a te végére-mehetetlen bölcseséged gazdagságát

Áldjuk és magasztaljuk különösen a te nagy szeretetedet, mely abból tetszett meg, hogy elbocsátottad a te egyszülött Fiadat, a Jézus Krisztust e világra, hogy éljünk ő általa, — hogy az ő tudományában, a szeretet evangéliomában találja meg a mi éhező és szomjuhozó lelkünk azt a mennyei kenyeret, melyből a ki eszik, nem éhezik meg többé.

Uram! adjad nekünk most is ezt a mennyei kenyeret, a mi édes Megváltónk, a Jézus Krisztus érdeme által.

Ámen.

Egyházi beszéd.

Alapige: I. Korinthus 13, 1—8. vers.

Keresztyén atyámfiai! Hitünknek könyvéből, a szentírásból, mindnyájan tudjuk, hogy ama felolvasott igéket Pál apostol akkor intézte a Korinthusban lakó keresztyénekhez, mikor arról értesült, hogy közöttük versengések vannak; mikor megtudta, hogy az általa alapított korinthusi gyülekezet tagjai, a szeretetről megfélemlítve, az irigység, gyűlölet és visszavonás martalékaivá lettek és versengve mondták: „En Pálé vagyok, én pedig Apollósé, én Képhasé, én pedig Krisztusé!”

Midőn Pál apostol mindezekről értesült, szívének nagy háborúságából és keserűségéből, sok sirással írott a Korinthusban lakó keresztyénekhez (II. Kor. 2, 4.) és kérte őket a mi Urunk Jézus Krisztusnak nevére, hogy mindnyájan ugyanazon egyet szólják és ne legyenek közöttök hasonlások, de legyenek egybekötöttettek, egy akarat és egy értelem által (I. Kor. 1, 11): — inti őket, mint szerelmes fiait, mert „én szültelek — ugymond titeket az evangéliom által a Jézus Krisztusban“ (I. Kor. 4, 15) inti őket az Ur ama szavával, melyet a menybe szálló mester bucsuként intézett tanítványaihoz: „Új parancsolatot adok nektek, hogy egymást szeressétek, amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást! Erről ismerik meg mindenek, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretenditek!“ (Ján. 13, 34. 35.)

Majd ihletett lélekkel így szól: „Ha embereknek, vagy angyaloknak nyelveken szólnék is, szeretet pedig nincsen én bennem, olyllyá lettem, mint a zengő érez és a pengő ezimbalom. És ha jövendőt tudnék is mondani és minden titkokat és minden bölcsességet tudnék is; és ha egész hitem volna is ugyannyira, hogy a hegyeket elvinném helyekről, ha szeretet nincsen én bennem: semmi vagyok. És ha minden marhámat a szegények tápláltatására költeném is, és ha testemet a tüzre adnám is, ha szeretet nincs bennem, semmit sem használ az nekem. A szeretet hosszútűrő, kegyes, nem irigykedik, nem cselekszik álnokul, nem fuvalkodik föl. Nem cselekszik éktelenül, nem keresi csak a maga hasznát, nem gerjed hamar haragra, nem gondol gonoszt. Nem örül a hamisságnak, örül pedig az igazságnak. A szeretet mindeneket elfedez, mindeneket hiszen, mindeneket remél, mindeneket eltűr és soha el nem fogy.“

K. a. f.! Azok, amelyek az irás szavai szerint, amaz első korinthusi gyülekezetben megtörténtek, sokszorosan ismétlődtek a keresztyénség majdnem kétezer éves életében; megtörténnek azok a mai felvilágosodott és rohamosan haladó korban is, ismétlődnek szemünk láttára is

Mert, bár kétségbevonhatatlanul áll, hogy a szeretet a keresztyénség teremtő és fenntartó őserője s az emberi nemzet boldogságának kutfeje: nem kell-e látnunk, hogy ugy a családi, mint a társadalmi és egyházi életben versengések vannak közöttünk, a mely versengések és hasonlások a Krisztus evangéliomának alapját, a szeretetet ostromolják?

Nem felesleges azért, sőt nagyon is szükséges, hogy Pál apostolnak, a korinthusi keresztyénekhez intézett ama felolvasott szavait, minél gyakrabban lelkünkbe vessük, szívünkbe oltuk, hogy így az a

szeretet éljen és munkálkodjék mibennünk, a mely mindeneket elfedez, mindeneket hiszen, mindeneket remél, mindeneket eltűr és soha el nem fogy.

E czélból már, jertek! ezen felolvasott igék nyomán elmélkedjünk arról a szeretetről, mely a keresztyénség teremtő és fenntartó őserője és az emberi nemzet boldogságának kutfeje.

„Ha az embereknek vagy angyaloknak nyelveken szólnék is stb. semmit sem használ az nekem“ (I. Kor. 13, 1—3).

A felolvasott szent lecke ezen szavaiban azt mondja ki Pál apostol, hogy a különb-különbféle lelki ajándékok, minő az ékesszólás, — mely mintegy az angyalok nyelvén beszél; — a tanulásból való esmeret, mely a titkok mélyén járva, éles elmével kutat, bölcselkedik és jövendőt is tud mondani: a tántorgás nélkül való erős hit, mely hegyeket mozdít ki helyökről; a vértanusáig menő önmegtagadás mely minden javait, sőt életét is kész áldozatul hozni: bármily értékesek legyenek is külön-külön, önmagukban, ha a szeretet nem sugalja, ha a szeretet nem vezérli azokat munkálkodásukban nem bírnak azok feltétlen becsesél, valódi maradandó értékkel.

És hogy milyen az a szeretet a melynek a különb-különbféle lelki ajándékokat sugalni s munkálkodásaikban vezérelni kell: azt alapigénk ezen szavaiban határozza meg az apostol: „A szeretet, hasszútűrő stb. a szeretet soha el nem fogy.“ (I. Kor. 13, 4—8.)

Tehát a szeretet Istennek azon lelkünkbe oltott őserője, mely, mint a természetben a jöltező nap-sugár világít, melegít, fényt áraszt, hogy boldogítson . . .

Örök rendeltetése az, hogy áldásos működésnyomán élet és boldogság fakadjon: az emberi nemzet boldogsága

Ennek a szeretetnek megtestesülése: a mi hitünk fejedelme, a mi tanítónk, példányképünk, a mi édes Megváltónk, a Jézus Krisztus!

Vizsgáljuk az ő életét, az ő cselekedeteit; ezekből ismerhetjük meg az igaz szeretetet, azt a szeretetet, mely mindeneket elfedez, mindeneket hiszen, mindeneket remél, mindeneket eltűr és soha el nem fogy!

Már az ó-testamentomi szent hajdanban látunk példát, a szeretet munkáinak gyakorlására, a másokkal való jóltételre, — de ez mindig viszonzószolgálat fejében történt és csak ugyanazon nemzet, vagy felekezet tagjaira terjedt ki; — hiszen maga a törvény azt rendelé: „Szeressed felebarátodat és gyűlöljed ellenségedet!“ — Ezzel szemben pedig Jézus ezt mondja: „Szeressétek ellenségeiteket — áldjátok azokat, a kik titeket átkoznak, jól tegyetek azokkal a kik titeket gyűlölnék és imádkoztatok azokért a kik titeket háborgatnak. Hogy legyetek a ti mennyei Atyátoknak fiai, ki az ő napját feltámasztja mind a gonoszokra, mind a jókra és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak. Mert ha azokat szeretitek, a kik titeket szeretnek, micsoda jutalmát veszitek annak? Nemde a fukarok is nem azont mivelik-é? Es ha a ti Atyátok fiait köszöntitek szeretettel, mit cseleksztek egyebeknél többet? Nemde a publikánusok is nem azonképen mivelnek-é? Legyetek azért ti tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes!“ (Máté 5, 44—48.)

Ezt az igaz és tökéletes szeretetet Jézus nemcsak hirdette tanításaiban, hanem saját példaadásával,

egész életével, szenvedésével és halálával megörökítette és ez által a jézusi szeretetet tette a keresztyénség teremtő és fenntartó őserőjévé s az emberi nemzet boldogságának kutfejvé.

És hogy erről meggyőződést szerezhessünk, keressük fel az embert *családi, társadalmi és egyházi* életében!

A tulajdonképeni *családi* életet, annak örömeit, boldogságát: a szeretet evangelioma, a keresztyén vallás ismertette meg. A Krisztus előtti kor fogalommal sem birt erről; reá nézve a családi élet, örömeivel, boldogságával együtt, olyan volt, mint a vakra nézve az éltető napsugár. Abban az időben a nő, nem szív-fél, nem szerető hitestárs, hanem rabszolga volt, ki félelemmel, rettegéssel, legfelebb vágygial tekintett urára A Krisztus evangelioma emelte ki, ezen szégyenletes helyzetéből a nőt, és tette őt feleséggé, a férjnek egyenjogu társává, mint a kiből még a hitetlen férfi is megszenteltetik. (I. Kor. 7, 14.)

Ebből a Krisztus evangeliomából tudjuk, hogy valamint a nagy mindenségben, a bennünket környező természetben, a legelső és legfőbb tényező: a vonzó erő, épen úgy az emberek világában és az ennek alapját képező családi életben, a boldogságnak teremtő és fenntartó őserője: az igaz és önfeláldozó szeretet, az a szeretet, a mely mindeneket elfedez, mindeneket hiszen, mindeneket remél, mindeneket eltűr és soha el nem fogy.

Ez az igaz és önfeláldozó szeretet aztán, nem a lázas szenvedély fel-fellobbanó szikrája, mely bolygó fényként kísért, csalódást teremt és a lélekben sívár sötétséget támaszt; — nem! — az igaz és önfeláldozó szeretet: a hit bensőségével égő olthatatlan láng, mely derűben és boruban, az élet örömeiben és annak megpróbáltatásai között, jóltevő napsugárként világít, melegít, fényt áraszt és boldogít

Szívünknek minden érzelmével, lelkünknek minden gondolatával változatlanul ragaszkodni ahoz, kinek hűséget esküvünk; egyéni sajátságainknak, emberi gyöngeségeinknek levetkőzésével, szenvedélyeinknek önkéntes feláldozásával, érzésben, gondolkodásban, kedélyben egygyé lenni azzal, ki életünknek hű társa; — élni nem magunkért, hanem élni azért, a ki mi érettünk akar élni; — lankadatlanul fáradni azért, a ki minket akar boldoggá tenni; ez az igaz és önfeláldozó szeretet. Az ilyen szeretet: szeretetet szül, — ennek forrásából áldás — élet és boldogság fakad

De vajjon minden család életében a boldogságnak ezt a főlemelő, magasztos képét látjuk-e? . . . Oh bár úgy volna! . . .

De hány család ég a gyötrelmek emésztő tüzében, melyet az egymás meg nem értése, egymás kölcsönös meg nem becsülése, a gyanúsítás, a hűtlenség ádáz keze gyújtott föl s a gyűlölségig menő viszálykodás lázas szenvedélylyel táplál? . . . Hány család temetkezett már feldult boldogsága romjai alá? és hány lett önmagának és gyászos sorsának végzetes ítélőbirájává?

És vajjon mi ennek oka k. a. f. ?!

Az, hogy az ilyen családi életnek alapja nem az igaz szeretet volt, hanem valamely számító érdek, a mely mindennap változik és így állandósággal nem bír; — s épen azért, az arra épített családi élet öröme és boldogsága is, hasonló lett a fövenyen épített házhoz, — mert eljött az eső, eljött az ár-

víz, eljöttek a szelek, megütköztek a házba és elromlott és annak romlása lett — nagy. (Máté 7, 27.)

Ha fölkeressük az embert *társadalmi* életében, azt tapasztaljuk, hogy a keresztyénség előtti időben a társadalom egyes osztályokra, — kasztokra szakadt és hogy ezek, majdnem minden népben, nemzetben és országban különböző válaszfalakkal zárták el magokat egymástól; — és ha található volt is náluk a műveltségnek, a tudásnak bizonyos foka, ha buzgólkodtak is egyes erények gyakorlásában, de hiányzott náluk az, a mi az embert főleg emberré teszi, a mi az embernek tulajdonképi hivatása: az egymás iránti igaz és őszinte vonzódás, az egymás iránti benső részvétel, mely az egymással való jóltételben bizonyítja meg magát.

Az embernek ezen tulajdonképi hivatását a szeretet fejedelme, Jézus ismertette meg az emberi nemzettel. Ő tőle tanultuk meg, „hogy legyünk bármely nyelvből, vagy nemzetségből, mindnyájan egy ugyanazon mennyei Atyának gyermekei vagyunk“ és így testvérek, kiknek egymást testvérekként kell szeretnünk. Ő tőle tudjuk, hogy a szeretet rajtunk az Isten képe, hogy ez a szeretet tesz minket Istenhez hasonlókká. Hitünknek könyvéből tudjuk hogy Jézus szelyleljárt és jót cselekedett, mindenütt a szeretet munkáit gyakorolván. Itt testi betegeket gyógyít, amott a sérelmes szívűeket kötözi be; itt az éhező sokaságot elégíti meg, amott az élet terhe s a bűn sulya alatt roskadozókat emeli föl s a szomjuhozó lelket az életnek vizével táplálja; itt a kiesinyeknek gondját veszi fel, amott együtt örül az örülőkkel, együtt sir a sirókkal. És pedig teszi ezt zsidóval, pogánnyal, egyaránt mindenkivel, minden különbség nélkül, a samaritánusról szóló példabeszédekben kimutatván, kicsoda a felebarát és miben áll az igazi szeretet gyakorlása?

Mindezekben Jézus példát hagyott nekünk, hogy nyomdokain haladjunk.

Ez a jézusi szeretet: az emberi társadalom jólétének és boldogságának teremtő és fenntartó őserője! . . .

Am nézzetek szét. A hol könnyet törölnek, — a hol sebeket kötöznek, — a hol segítik a szegényt, gyámolítják az elhagyottat, ahol felkarolják az árvát. — gondozzák és tanítják a szerencsétlen nyomorékokat, — jobbítják a megrögzött gonosztevőt; szóval, hol a test és lélek szenvedését enyhítik és gyógyítják: mindenütt az emberbaráti szeretet föl-emelő munkáit látjuk

De vajjon a társadalmi életben, mindig az igaz és önfeláldozó szeretet ezen nemes munkáival találkozunk-e? Oh bár úgy volna!

De hány kiáltó példát kell látnunk épen az ellenkezőre?

Hányszor megesik, hogy a nyájaskodó részvét, a behizelgő szeretet aláreza alatt, ott bujkál a rossz akarat, az irigység a káröröm, a boszuvágy, vagy ott szerepel az önérdék, a hiúság? . . . S míg hitegető szavával, alakoskodó műszeretével, lelkedet veszi meg, addig romlásodra tör, s örömét abban találja, ha érdeked ellen tehet, ha nyugalmodat felzavarhatja, jólétedet esorbíthatja

Vajjon mi ennek az oka k. a. f. ?!

Az, hogy a mai kor, mely gőzerővel halad, sőt a villamosságot is elibe fogja annak, — ez a kor, mely nem elégszik meg a napsugárral, hanem már Röntgen-sugarak fényénél kutat és valóban csodás

eredményeket mutat, — ez a kor — mondom — épen a gyors haladás s az ez által elért, vagy elérni vélt sikertől elkábulva, a léleknek amaz őserőjét, az igaz és munkás szeretetet, a maga találmányával a műszeretettel, az alakoskodással igyekszik pótolni.

Pedig a ki kendőző szert használ, tetszetős színben tűnjék bár fel, mindig ámit, mindig magát csalja meg. Hát még a ki a lélek örök erőjét kendőzi alakoskodással, műszeretettel . . . hányszorosan ámit és hogyan csalja meg magát? . . .

Ezek azok, kiket már édes Idvezítőnk a megfehéřített koporsóhoz hasonlított, melyek kívül ugyan szépeknek tetszenek, belől pedig rakvák holtaknak tetemeivel és minden undoksággal (Máté 23. 27.)

Végül, ha fölkeressük az embert *egyházi* életében, vallásos buzgósága gyakorlásában, Istenhez való azon viszonyában, mely által az éhező és szomjuhozó lélek táplálékot, az élet hányatásai és gyötrődései között megnyugtatót, békességet, — szenvedéseiben vigasztalást, — a bűnnel való harcában győzedelmet, éltető reménységet s amaz utolsó halálos küzdelemben, koronául örökéletet, örök boldogságot keres és talál: óh itt sokszorosan érezzük Pál apostollal: „Ha embereknek vagy angyaloknak nyelveken szólanék is, szeretet pedig ninesen én bennem, olyllyá lettem mint a zengő ércz és a pengő czimbalom.“

Igen! mert az élő Istennek igaz ismerete, lélekben és igazságban való imádása, tehát az igazi vallásos buzgóság és egyháziasság, nem egyes tanitételek tudományos fejtegetésében, vagy a megállapított hitcikkelyek elhívésében, tudásában, nem is a betanult imádságok gépies ismélésében áll, hanem sokkal inkább olyan életben, a mely teljes szívvel, teljes lélekkel, minden erővel, szóval és cselekedettel érzésben és gondolkozásban, tehát egész viselkedésével, arról az élő és munkás szeretetről tesz bizonyosságot, a mely hosszútörő, nem irigykedik nem, eselekszik álnokul, nem fuvalkodik fel, nem keresi csak a maga hasznát, nem gerjed hamar haragra, nem gondol gonoszt, nem örül a hamisságnak, hanem mindeneket elfedez, mindeneket hiszen, mindeneket remél, mindeneket eltűr és soha el nem fogy. Ezt a szeretetet Jézus hozta magával, ő ismertette meg az emberi nemzettel és erre építette Isten, e földi országát.

Mert János apostol szavai szerint: „Ebből tetszett meg az Istennek hozzánk való szerelme, hogy amaz ő egyetlenegy szülött fiát elbocsátotta Isten e világra, hogy éljünk ő általa. Ebben vagyon a szeretet, nem, hogy mi szerettük volna az Istent, hanem hogy ő szeretett minket és elbocsátotta az ő fiát, hogy lenne engesztelő áldozat a mi bűneinkért. Szerelmesim! ha az Isten minket így szeretett, nekünk is egymást szeretnünk kell. Ha egymást szeretjük — az Isten mi bennünk lakozik és az ő szeretete mi bennünk megteljesedett.“ (II. Ján. 4, 9–12.)

Atyámfiak! Mi megismertük és elhittük az Istennek hozzánk való szerelmét! Az Isten szeretet és aki a szeretetben marad — az Istenben marad és az Isten abban. (II. Ján. 4, 9–12.)

Kétségtelen tehát, hogy igazi vallásos buzgóság, valódi keresztyéni egyházi élet, a jézusi szeretet ezen eltérő jelke nélkül nines, sőt nem is képzelhető.

Am forgassátok a történelem lapjait: kérdezzétek meg Isten e földi országának majdnem 2000 éves multját, vagy figyeljétek meg a jelenkor eseményeit: mindenütt kiáltó bizonyosságait találjátok ennek.

Mert azok, kik a szeretet lelkét magukban megoltva, mindjárt az első keresztyén egyházban, viszátkodást versengést támasztottak, irigységből, fufuvalkodásból, esupa szereplési vágyból; azok, kik a keresztyénség későbbi századaiban, türelmetlenségből, hatalmi érdekből, vallási rajongásból: üldözték — halálra keresték, börtönre — máglyára, kintpadra — gályarabságra huzolták a velők egy hiten nem levőket vallásos meggyőződésükért, — bár embereknek, vagy angyaloknak nyelveken hirdették is, hogy ők mindezeket, az élő Istennek nagyobb dicsőségére teszik: — ezek — mondom — a keresztyénség teremő és fenntartó őserőjét, a jézusi szeretetet tagadják meg; ezek magát a szeretet Istenét káromolják, ezek . . . Szentlélek elleni büntetést üznek.

Ezeknek mi János apostollal együtt mondjuk: „Ha valaki ezt mondandja: Szeretem az Istent és az ő atyafiát gyűlölendi“ — hazug az; — mert a ki nem szereti az ő atyafiát, a kit látott, mimódon szeretheti az Istent, a kit nem látott? És ilyen paranesolatot vettünk ő tőle, hogy a ki szereti az Istent, szeresse az ő atyafiát is. (II. Ján. 4, 20. 21.)

K. a. f.! Pál apostol szavaival állítom, hogy az én beszédem és predikálásom nem volt emberi bölcseségnek hitető beszédiben, hanem inkább a lelki erőnek megmutatásában. (I. Kor. 2. 4.)

Kérlek azért, titeket atyámfiak! a mi Urunk, Jézus Krisztusnak nevére, hogy ezt a lelki erőt, az igaz és önfeláldozó szeretetet tegyétek munkássá *családi, társadalmi, egyházi* életetekben; — és ha látnátok, hogy a mai kor, itt számító érdekből, amott alakoskodásból, műszeretből, vagy egész a vallási rajongásig fokozott türelmetlenségből, meghasonlásokat, versengéseket támasztana közöttetek, gondoljátok meg, hogy Pál apostol szerint: „Szükség lenni hasonlásoknak is köztetek, hogy a kik állhatatosok, azok megösmertessenek ti köztetek (I. Kor. 11. 19); esakhogy ezen meghasonlásokat és versengéseket, ti, mint a Krisztus jó vitézei, a szeretet mindenható lelkével egyenlitsétek ki, együtt imádkozván isteni Mesterünkkel:“ „Atyám! bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit eselekesznek.“ (Luk. 23, 35.) *Amen.*

Utóimádság.

Kegyelemnek Istene, jó Atyánk! Leborulva imádunk Tégedet, ki maga vagy az örök szeretet . . .

Megismertük, Uram! és elhittük irántunk való nagy szeretetedet, mely abban vagyon: nem, hogy mi szerettünk volna Tégedet, hanem hogy te szerettél minket, elbocsátván e világra a te egyetlenegy szülött Fiadat, Jézus Krisztust, hogy éljünk ő általa, hogy az ő tudománya és példaadó élete legyen az út, az igazság és az élet, a mely által Hozzád, a mi szerető, gondviselő mennyei Atyánkhoz mehetünk!!

Tudjuk, Atyánk! megértettük a te szent igéből, hogy ez az út, ez az igazság, ez az élet: az élő és munkás szeretet, a melyet te magad oltottál mi belénk.

Mi Urunk, Istenünk! Buzgón könyör-

günk Hozzád, hogy ezt a belénk oltott isteni erőt, a keresztyénség teremtő és fentartó ős erőjét, a te áldott Szentlelked által tedd munkássá mi bennünk a mi családi, társadalmi, egyházi életünkben; hogy ez által a te országod terjedjen erőről-erőre, nyereségről-nyereségre

Áldásoknak Istene, jó Atyánk! Lelkünk buzgó imádságában könyörgünk Hozzád koronás királyunkért, hazai és egyházi alkotmányunk örök fényként tündöklő legfőbb őréért, ki magasztos fejlődési erényei által, példányképpül áll előttünk a kötelesség buzgó teljesítésében, a szeretet munkáinak gyakorlásában. Könyörgünk Hozzád, áldások örök kútfeje, mindenható Isten! hogy ezen te felkentet, a mi koronás királyunkat, kegyelmednek bővségével szeressed, áldjad és boldogítsad

Áldásoknak Istene, jó Atyánk! a te mindenható kegyelmednek bővségével szeressed, áldjad és boldogítsad a mi édes magyar hazánkat, nemzetünket

Óh Uram! örök hálával teszünk vallást Előtted, hogy a te gondviselésed esodás irgalmassága az, hogy e haza és nemzet, 1000 esztendő viszontagságai és kemény megpróbáltatásai után, phönixként él, fejlődik és halad

Mi Urunk Istenünk! légy áldott azért és a te szent neved magasztaltassék mindörökké!

Atyánk, Istenünk! ezen édes atyai gondviselésedet tartsd fenn ezentúl, a második évezredben is, a mi édes magyar hazánk és nemzetünk fölött, hogy így ez a Kánaán földje, melyet nekünk adtál, legyen a mi sors szerint való örökségünk s legyünk abban mi a te néped, a te örökséged, mind az időknék végeig.

Legyen a te áldásod és kegyelmed az anyaszentegyházon, annak veteményes kertjein, az iskolákon, — közelebb ezen a gyülekezeten, mely századok óta a szeretet olthatatlan lángjával világít, melegít, fényt áraszt és boldogít, hogy mások is látván az ő cselekedeteit, megismerjenek s lélekben és igazságban imádjának Tégedet, a szeretetnek örök kútfejét!

Legyen a te áldásod és kegyelmed e város különböző felekezeti és ajkú lakosain, hogy így, mint egyugyanazon mennyei Atyának gyermekei, testvéri sze-

retben egyesülve munkálják e város előhaladását, felvirágzását.

Legyünk óh Isten! megáldva te tőled mindnyájan — a mi édes Megváltónk, a Jézus Krisztus érdeme által.

Amen.

Ferenczy Gyula bizottsági előadó beszéde

az egyházi adózásról, a behivatalnokok fizetéséről és az egyház-fentartási alapokról beterjesztett törvény-javaslat és bizottsági munkálát tárgyában.

(Folyt. és vége.)

De hol e kéz és hol találjuk azt a tervet?

Míg eddig csak általánosságban szólhattam, csak a tervhez fűződő kívánalmakat hangoztathattam: most valahára abban a kedvező helyzetben vagyok, hogy a nagyváradi gyűlésben kiküldött bizottság munkálata gyanánt, fel is mutathatom azt a tagok között szétosztott törvényjavaslatban, mely az egyetemes egyházi adórendszer, a behivatalnokok fizetése, az egyház-fentartási alapokról szól és az egyházi háztartás rendezésének kérdését a maga teljességében felöleli.

Emberi munka nem tökéletes. E javaslat sem az, de alapnak elég és mint ilyen, elég szerencsés. Az egyetemes egyházi adót, két fő-osztályra osztja: személy adót és vagyon aránylagos adót különböztet meg.

A személy adót önálló személyenként 50 kr.-ban, családonként 1 forintban úgy határozza meg, hogy az, az eddig országszerte fizetett legkisebb adótételnek megfelelően s azt mindenki ott hordozza, a hol az egyház szolgálatait igénybe veszi.

A vagyonaránylagos adót pedig, az állam adó arányában, 5—10% kivetéssel tervezi és az által, hogy egyfelől a túlterhelteken könnyít, másfelől a nagybirtokosokat is kiméli és az egyház összes intézményei számára, a templom és iskola részére nem kér többet tőlök, mint a mennyit az egyház felosztása esetén, az állam vagy a község, pusztán már az iskola fentartásáért követelne; ez adórendszer és adóterv mindent megad arra nézve, hogy egyházunk egyeteme és híveink, teljes megnyugvással elfogadhassák, hogy az egyház jövődjének biztosítására, jogos reménységet fűzhetnek.

De behivatalnokaink is örömmel üdvözölhetik. A szolgálat és a hely követelménye szerint 800—1000 forint fizetés s öt évenként 100 frtos korpótlékot, legalább az alapfizetésre nézve, teljes nyugdíj-jogosultságot ígér nekik a kidolgozott tervezet, mely a mellett tanítóinkról és segédlelkészeinkről is gondoskodik és az egyház-fentartási alap létesítéséről szóló végső cikkével, az egyház jövőjét is biztosítani óhajta és e végett a törvény által egyébként felszabadult közalapi czélok és terhek arányában, a közalapi adónak 25%-át a helyi gyülekezet egyház-fentartási alapjának javára rendeli és e sok helyen még ma is gyűlött adót, hozzáköti a gyülekezetek jól felfogott érdekéhez, a közös egyházi czélok erősítésére siet a nélkül, hogy a helyi szervezetet meggyengítené.

Helyi autonomistikus érdek, ez volt a gát, a melyen eddig minden egyetemes adórendszer, minden közös nagy megépülést szem előtt tartó törekvés — hajótörést szenvedett. Nos, ez érdekek e javaslatban kellőleg respektálva vannak. A törvények ugyan egyetemesen kötelező erővel bírnak, de a végrehajtás megmaradt a helyi gyüle-

kezeteknél és meg van a lehetőség találva arra nézve is, hogy szükségtelen adókat magára ne vegyen, más gyülekezetnek terheit hordozni ne legyen kénytelen, egyik egyházunk se.

Bár én a szabadság garanciáival ellátott okos erősszpontosítást ma is helyesnek találok, bár egy parlamenti alkotmány lehetővé tételéért sok helyi saját-ságot és kiváltságot is fel tudnék áldozni, bár épen az egyház nagy céljainak, az erő és a biztonság és az egység követelményeinek az érdekében, ez egyetemes egységes teherviselést én a magam részéről, feltétlen szükségesnek találnám.

A bizottság többségét azonban nem voltam képes álláspontom helyeslésére birni és tudom, hogy a centralistikus törekvések, a mi sorainkban is, mindenütt gyanusak és népszerűtlenek.

Nem tehetek azért mást, mint egyszerűen várom a jövődtől nézeteim helyességének igazolását. Az a tény, hogy hazánk területe kerek geográfiai egység, s hogy itt a hűbériség, a külön önálló tartományokat kifejlesztteni, még a nemzeti erőhanyatlás legszomorúbb idejében sem tudta, hogy nemzetünk multja, erősebb centralistikus szervezetre és szellemre vall, mint a többi törzseké; az a körülmény, hogy a megváltozott idők egészen más szervezetet tesznek számunkra szükségessé, s hogy a külön-külön gyülekezetekint való védekezés ideje, a külön földesúri területek megszűntével, az állam nemzeti átalakulásával teljesen elmúlt: biztosíték nekem affelől, hogy a magyar állam fejlődésének útjait követve, a szabadság garanciájával felkészített egységes parlamenti alkotmányos formát fogja magára öltetni a mi egyházunk is és a magyar ref. egyház külön gyülekezeteit, helyi autonómiáit, mint megannyi drágaköveit a szabadság biztosítékaival felkészített egységes parlamenti alkotmány koronájában fogja egyesíteni.

E külön jogok, e gyülekezeti autonómiák, e kis királyságok épen olyanok, mint a magyar koronának ékkövei.

Önmagukban is értékesek, de micsoda az egyes kövek ára a szent magyar korona értékéhez, erejéhez mérve?

En azért nyugton várok, míg e koronát a mi magyar református egyházunk is megtalálja és annál nagyobb erővel sürgetem, az új időszakot jelentő, a korszakos változásokat okozó törvényjavaslatok elfogadását és felhívom erre különöbben az értekezletet és általunk egyházunk minden tagjait.

Ha a nemzet számára 1848-ban eljött a törvény előtti egyenlőségnek, az egyforma teherviselésnek az ideje; ha a nemesség maga volt a legfőbb tényező, mely alólról nem szorítva, felülről nem parancsolva, a rendi kiváltságok megszüntetését, az egységes magyar nemzet és magyar állam megalakítását eszközölte: a nagy apák méltó utódai, a fiak, ne legyenek szűkebb keblűek az üdvesség biztos záloga, a haza és az anyanyelv szükségességét és emberi szabadságok hathatós védője a magyar református egyház iránt s a mely terhet, ez egyházból kilépve, vagy ez egyház megsemmisültén — az állam parancsából — pusztán csak az állami és községi iskolák fentartásáért hordozniok kellene, viseljék önként a magyar templomokért és iskolákért, viseljék a nemzetre is még nagy értékkel bíró autonomistikus intézmények fenmaradásáért és saját magunkért is. És lépjenek a megerősödésnek, a helyes szervezkedésnek útjára, míg nem késő.

Az idők gonoszak. A nagy egyházpolitikai alkotások és az azok kivitelében elkövetett hiba, az 1868.

53-ik t.-cz. elejtése, úgy látszik teljesen ellenünk fordultak. Egyes statisztikusok, mint valami halálmadarak, egész kéjjel gyűjtik a leverő adatokat és hirdetik országnak-világnak, hogy a vegyes házasságok megkötésénél mily nagyra megy veszteségünk. Az év első 5 hónapjában 146-ra, egy hónap alatt 15 családra. Valóban megdöbbentő adatok. Ha az egyház, a magyarság iránti hűség, ha a szabad emberi haladás érdekei továbbra is oly kevés vonzó erővel birnak, féltő, hogy egyházunk valóban meginog, s hogy a magyar államra nézve egyházunk régi jelentősége — örökre megszűnt.

De mit tehetni?

Talán csatlakozni azokhoz a politikai pártokhoz, a melyek a revíziót tűzték zászlajukra? Szervezni egy protestáns néppártot és kezdet fogva az elégedetlen katolicizmussal, porba dönteni a nagy alkotást, mint valami hitvány bálvány oszlopot?

Még ha bálvány lenne is — az egységes, hatalmas, független magyar állam eszméje, akkor se tehetnének azt mi, soha.

Mi nem mehetünk visszafelé, mi nem léphetünk az ultramontánizmussal, az emberi haladást gátló törekvésekkel egyezésre, soha.

A mi létjogunk a folytonos haladás, a tökéletesbülő reformok és a tökéletesség maga.

A mi egyházunk — a magyar református egyház, a magyar újító egyház és multunk, nevünk, szellemünk szerint, mi nem tehetünk ma sem egyebet, mint a mely ellenükre látszik, az időtől magától és a korszellemtől várunk gyógyulást.

Az a beteges irány, mely most a szülők állítólagos szabadsága mellett jár csatatánczot és alkura birja a szüléket, hogy gyermekeik üdvességére koczkát vessenek, — ez a hamis szabadelvűség nem tarthat sokáig.

Ha jogosnak és észszerűnek találjuk, hogy a törvény az apával szemben a gyermek jogait védelmébe vegye és ne engedje meg, hogy földi örökségétől megfosztható legyen, mennyivel inkább jogtalan az a szabadság, mely, a még meg nem született gyermekeknek üdvessége felől is rendelkezni mer.

Az a képtelen helyzet, hogy a társadalmi haladás minket gázoljon el első sorban; hogy az idevezítő egyenes tanításán, a szentírásan magán alapuló vallásunkat legyőzni tudják a hatalmas, ravasz emberek mesterkedései; hogy híveink, ifju férfaink és deli szüzeink továbbra is oly könnyen hagyassák el egyházunkat és adhassák által gyermekeiket annak a katolikus egyháznak, melynek tagjai még az édes magyar szónak sem tudnak templomaikban és szertartásaiknál érvényt szerezni és a kik a magyar nyelvnek szent jogát, alamizsnakép sem tudják Rómától kikönyörögni; hogy a család szent ügyeiben rendelkezést engedjenek, szavára hallgassanak annak a felekezetnek, mely a családi köteleket lábball tiporja s papjainak a család alapítását meg nem engedi: ez a visszás állapot nem tarthat már sokáig.

Az átmeneti állapot vajadásain túl, győzni fog a helyesebb felfogás, az evangelium, a Jézus és a haladás maga.

Csak azt ne felejtjük, hogy magyarok vagyunk. Csak a Szentírástól el ne hajoljunk gyarló emberi tudományra.

Csak a Jézus szavairól el ne felejtkezzünk, mely az emberi történetek filozófiáját, az emberi lét talányának megfejtését foglalja magában: legyetek tökéletesek, a mi a jelen helyzetre annyit jelent: haladjatok a korrallal.

s ne engedjétek hivatlan elemeknek a társadalom vezetését.

Epen ez az utolsó körülmény az, mely kötelességünké teszi nemcsak az egyetemes adózás és a többi nagy javaslatok alapelveinek megvalósítását, hanem az egyház feladatainak a társadalmi bajok tényleges meg- orvoslására való egyenes kiterjesztését.

Nekünk nem elég az, hogy egyházaink fennállása biztosítva legyen; hogy terheinket egy igazságos, okos és helyes adótörvény alapján viseljük, hogy hivatalnokaink elégedettek legyenek; a mi egyházunk nem lehet ott gazdag, a hol a társadalom szegény és a mi hivatalnokaink nem lehetnek ott boldogok, a hol a nép boldogtalan.

Nekünk nem lehet célunk az, hogy a vallás isteni erőinek és hatalmának segítségével híveinket kifosszjuk és elszegényítsük.

Nekünk nem szegény és tudatlan, vezethető és fanatizálható emberekre, hanem egy gazdag, erős, mívelt magyar társadalomra van szükségünk s mert ez hiányzik, első dolgunk legyen azt megteremteni.

Első baj az anyagi nyomor, a szegénység.

Különbén józan, értelmes munkásnépünk nem tud a pénzzel bánni és a tőkebirtokosok fondorkodásainak könnyű áldozatja.

Menjünk hát itt e ponton is segítségére és készítsünk számára gyógyulást — a szövetkezeti eszme csodás és hatalmas erő útján. Az az eredmény, melyet a Pest-megyei Szövetkezet neve alatt megindult s Hazai Szövetkezetek Központi Hitelintézete név alatt folytatott mozgalom vezetői e téren felmutattak, minden várakozást felülmúl. Hat milliót tudtak szorult tagjaik részére kölcsönül folyósítani, százezreket tudtak egy közös cél érdekében egyesíteni és még többet tudtak fillérenként megtakarítani!

A szövetkezeti ügy, a vagyoni rendezkedés terén hálás mező kínálkozik a mi munkásságunknak is és nemcsak barátaink, testvéreink elért sikerei, de ellenségeink, a nemzeti pénzügyintézetek kezdeményezései is tetekre sarkalhatnak.

Mindazonáltal e téren nem mehettünk pontonkiint kidolgozott javaslatokba. Az egyház sajátlagos helyzete, a helyi autonomia itt mindenütt útunkat állja. Azt azonban mégsem tehetjük, hogy az ügy nagy fontosságára már itt ez alkalommal is rá ne mutassunk.

Ha önként akadnak egyházaink közül olyanok, a kik tőkepénzök kezelésére egyesülnek, e törekvéseket csak helyeselnünk lehet s azoknak csak sikert jósolhatunk.

S ha egyházaink a sajátlagos egyházi szövetkezetektől eltekintve, csatlakoznak az országos központi hitelszövetkezet által megindított mozgalomhoz és alkalmas módokat teremtenek maguknak arra, hogy filléreiket megtakaríthassák, adósságaikat alacsony kamatlábak mellett rendezhessék, hitelgényöket saját erejük, de mindenestre saját közreműködésök mellett kielégíthessék; ha az ilyen irányu mozgalmaknak lelkeszeink, jobbaink élére állanak és a községi szövetkezetek alakulásakor a tiszta jövedelem 10%-tól törvényszerűleg alakítandó tartalékalapokat az egyház tulajdonául lekötik úgy, a mint azt már több községi hitelszövetkezet tette s e rendelkezést az alapszabályokba is beviszik: addig is, míg pénzvizonyaink rendezésére, tőkepénzeink gazdagságosabb kihasználására, szükségleteink szövetkezetszerű beszerzésére nézve határozottabb intézkedések tétetnének is, megtettek ez idő szerint minden lehető anyagi erejük növelésére és a min ez alapszik, a magyar társadalom erősítésére nézve.

Ezzel az általános biztatással azonban még nem érhetjük be.

A szövetkezeti eszme, a magyarság anyagi megerősítése, olyan fontos, hogy azzal egyenesen is foglalkozni kell.

Javasoljuk azért, hogy a szövetkezeti mozgalomnak egyházainkban való elterjesztésére és vezetésére, a szövetkezeti eszmének, egyházi sajátlagos helyzetünk és viszonyaink és híveink a magyarság részére leendő értékesítése végett, egy állandó bizottság küldessék ki.

Mélyen tisztelt Értekezlet! Az anyagi bajok orvoslásával, a magyar társadalom anyagi megerősítésével azonban feladatunk még nincs bevégezve.

A magyar társadalomnak még más sebei is vannak: a rohamosan harapódzó fényűzés, dologtalanság, erkölcstelenség és élvezethajhászat, az ezek nyomán pusztító testi-lelki inség és boldogtalanság. A magyar kálvinizmusnak puritán szelleme, magasztos elvei, egyszerűsége, egyenessége, szigorúsága és Istenbe vetett mélységes bizodalma, orvosságot hoznak majd itt is. De ez egy másik reform-munkálatnak a tárgya leendő. Most ez alkalommal én megmaradok az anyagi oldalnál és tisztelettel kérem a betérjesztett javaslatok elfogadását, azoknak az egyházkerületre leendő feljuttatását, a zsinati tárgyak közé leendő beiktatását és a többi egyházkerületi értekezleteknek, érdeklődő testületeknek részére való megküldését. Nemkülönbén e fontos ügy melletti agitáció hatékony folytatását.

Mélyen tisztelt Értekezlet! A mult váradi gyűlés óta két teljes év telt el. Ez idő alatt volt elég alkalom a felvetett eszmék megérlelésére nézve. Ez idő óta körülményeink még rosszabbra fordultak. A megbírhatatlan terhek miatt sokan elhagyták egyházukat és még többen készülnek hasonló végzetes lépés megtételére. Lelkeszeink és belhivatalnokaink meg, csaknem végkép elfogyatkoznak. Segíteni kell itt minél hamarabb.

Ne nézzen senki se kicsinyléssel azokra a törekvésekre, melyek anyagi jólétünk emelésére vonatkoznak.

Az idvezítő is keserülte azt, hogy a sokaság éhezett. A mi lelkünket is kell, hogy megkeserítse híveink túlterheltsége, belhivatalnokaink nyomora, a magyar társadalom szegényedése és elerőtlenedése.

Tudjuk mi jól, hogy a lélek előbb való a testnél és meg vagyunk győződve, hogy a rendezés, az újjászervezés munkája az anyagi oldalnál meg nem állhat.

De azt is tudjuk, hogy csak egészséges testben lakozhatik ép lélek s meg vagyunk arról is győződve, hogy anyagi helyzetünk erősítése, szellemi törekvésünknek, a magyar református egyház vallás-erkölcsi fenséges céljainak is javára válik.

És elvégre is nekünk nem elég pusztán csak szemeinket felfogatva az égi hazáról prédikálni és a hirdetett evangéliomnak megvalósítását a sírontúli világra utalni.

A mennyei Jeruzsálem tökéletességben és szentességben alakult társadalmát nekünk, itt a földön is meg kell valószínűsíteni az által, hogy egyházunknak — az emberség fejlődéséhez képest — mindig tökéletesebb és tökéletesebb alakot adunk; az által, hogy híveinket arra bírjuk, hogy testileg épek, vagyoniilag megélhetők, szellemileg műveltek, erkölcsileg nemesek, vallásosak, nyomortól, büntől szabadok, szívvel-lelékkel magyarok és hazafiak és a szó nemes értelmében emberek, a mi édes Idvezítőnk valóban megváltottai és az égi haza méltó örökösei lehessenek.

KÖZÉLETÜNK.

A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlését szeptember hó 28-án tartotta meg Máté-Szalkán, *Segesvári* József esperes és *Földvári* Sándor világi tanácsbíró elnökölte alatt. Esperes bnzgó imádság után a gyűlést megnyitván, elnöki jelentésében sajnálattal hozza tudomásul, miszerint *Kulin* Imre egyh. megyei gondnok betegsége miatt, a gyűlésen nem jelenhetett meg, *Lövey* Pál, *Szilágyi* Dénes, *Szintay* István, *Dienes* Lajos tanácsbírák pedig, nagymérvű elfoglaltságok miatt kényszerültek távol maradni. Ezután előterjeszti, hogy a gróf *Dégenfeld* József lemondásával ürességbe jött egyh. megyei világi tanácsbíróságra *Domahidy* Elemér, a nagykarolyi járás főszolgabírája választott meg. A megválasztott tanácsbíró letévén hivatalos esküjét, magvas, szép beszédben köszönte meg az egyházmegye bizalmát s általános, szünni nem akaró lelkesült éljenzés közt foglalta el azon széket, mely őt, mint egyházunk leg-hűbb fiainak egyikét, az ev. ref. egyháznak oly kiváló férfiakat adott *Domahidy* családnak egyik tagját, méltán megilleti. Hadd áljon itt egy rövidke passzus a lendületes beszédből: „A becsület és igazság vezérelt, magán életemben úgy, mint hivatali pályámon minden működésemben, a becsület és igazság fogja irányozni mostan elfoglalt birói székeemben is minden tettemet, törekvésemet, melynek célja, szeretett egyházunk javának őszinte munkálása.“ Következett az esperesi jelentés, mely melegen emlékezett meg *Tóth* Sámuel volt egyházkerületi főjegyzőről, 30 éves, sikerekben gazdag, főjegyzői működéséről. A közgyűlés, e kitűnő egyházi férfi általános ismert nagy érdemeit jegyzőkönyvbe megörökíttetni határozta. Szintén jegyzőkönyvbe örökítette meg a nemrég elhalt *Pócsik* Endre olcsvai tanító emlékét is, ki csaknem félszázadot töltve a tanítói pályán, szorgalma, sikeres működése, jóságos lelkülete által úgy az egyesek, mint az egyházi hatóság tiszteletét elismerését érdemelte ki. A tanítóság köréből következő változásokról értesülünk: *Bakcsi* Ádámot Király Dávidra, *Szőke* Gábort Vitkára, *Szikszai* Albertet Csomaközre választották s helyeiket el is foglalták. Az 500 frt rendkívüli államsegély — az egyh. megyei közgyűlés utólagos jóváhagyása reményében — az 500 forint aluli fizetéssel bíró lelkészek közt osztatott ki esperes által, mihez a közgyűlés jóváhagyással járult. Azon egyházak, melyek tanítóik részére korpótléket az államtól kérnek, ez iránti kérvényeiket, a vármegyei közigazgatási bizottság útján, 1898. évi ápril hó elsejéig nyújtsák be a vallás és közoktatásügyi miniszterhez. Élénkebb vitára szolgáltatott alkalmat, bár végeredményében a dolog természete szerint egyszerűen tudomásul vétetett az 1897. évi május havában tartott egyh. kerületi közgyűlés 43 sz. alatt hozott azon határozata, melyszerint felhivatnak az esperesek, hogy tanév-közben a tanítóknak elbocsátványt ne adjanak és utasítsák az iskola fenntartó egyházakat, hogy az üresedésben levő tanítói állomások betöltéséről, már az előző iskolai év elején, idejében gondoskodjanak.

Eddig az esperesi jelentés, melyet követett a „közalapi rendes és tőkesegély“, „ref. segély egylet“ és „rendkívüli államsegély“ kérvények tárgyalása. Erre nézve kimondatott, hogy az összes folyamodó egyházak, lelkészek s tanítók ajánlatnak segélyezésre. Egyházkerületi képviselő *Ujlaky* Gábor és *Domahidy* Elemér tanácsbírák választottak meg. Az egyh. megyei gyám-

pénztári számadás rendben találtatott. Van a gyámintézetnek 25,818 frtnyi vagyona, mely a következő 3 év alatt 600 frttal csokkul a miatt, hogy a lelkészek egyetemes gyámintézeti kötelezettségei ezen alapból fizettetnek; hanem három év után, mikor a belépési díjak már befizettek s csak az évi járulékok terhelik a gyámintézetet, 6—700 frttal fog szaporodni évenként s akkor a jelenlegi gyámdíj is jelentékenyen emelhető lesz. *Szigelhy* Gyula gebei lelkész indítványa, az egyházmegyei tanügyi bizottság szervezése tárgyában — elfogadtatik és egy lelkészek és tanítókból álló bizottság neveztetik ki a végett, hogy e tárgyban a jövő gyűlésre egy jól kidolgozott javaslatot nyújtson be. A szamoszegi egyház 10,000 frt kölcsön vételére, az ér-endrédi egyház regále kártalanítási kötvényének eladhatására engedélyt nyer. Szatmárvármegye tanfelügyelőjének azon felhívása, mely szerint gondoskodjék az egyházi hatóság hogy Dobrán 2, Fábánháza, Gebe, Gencs, Géres, Mátészalka, Mérk, Nagy-Dobos, Medgyes, Apáti, Szamosszegen 1—1, K.-Jánosiban, Nagy-Károlyban 2—2 új tanítóság állíttassék, azon figyelmeztetéssel vétetik tudomásul, hogy minden egyház tegyen meg a maga részéről minden lehető az új tanítóság felállítására; ha ez azonban erejét felül haladná, forduljon az államhoz segélyért. Azon három tanítónak, kik állami anyakönyvvezetőséget vállaltak, megengedi az egyházmegye, hogy ezen hivatalt viselhessék. *Szabó* Lajos nagy-ecsedí káplán-tanító az egyházmegyébe bekebelezetetik. A Márton-Keresztes alapítványra Német Ferencz debreczeni hittan-hallgatót ajánlja a közgyűlés.

Ezzel kimerítettett a közgyűlés 17 pontból álló tárgy sorozata; a bizottság délután ült össze, hogy az előterjesztett ügyekben ítélezzék. A 9 bírósági ügy közzül, csupán a „gebei belhivatalnokok parokhiális telkei után járó regále kártalanítási igényé“-t említem fel, mint különösen közérdekűt s mint a melyben megoszott a bírák véleménye. A kisebbség szerint a gebei belhivatalnokok parokhiális telkei után járó regále kártalanítási összeg a belhivatalnokokat illeti, mint ama telkek haszonélvezőit; a többség azonban úgy gondolkozott, a kié a tulajdonjog, azé a regále jövedelme, tehát az egyházé. Mindenesetre helyes volna ez ügyben egy egyházkerületi döntvény.

Közgyűlés után az új tanácsbíró *Domahidy* Elemér úr, a Sarkadi-féle vendéglőben, fényes ebédet adott, a gyűlés összes (mintegy 60) tagjai számára, mely a legkedélyesebben folyt le s nem kevesebb mint 15 tószttal volt fűszerezve, éltetve egyházmegyénk köztisztületben álló, érdemes vezérférfiait.

Havas Gyula.

IRODALOM.

Lelkésztársaim becses figyelmébe.

Tudva van, hogy a velem egy nézetben levő s a belmissió eszközeiről, különösen pedig a népies kiadványokról és traktátusokról egyértelmet valló tisztársak közül, épen én voltam az, ki a legutóbbi időkben szükségesnek mondtam, sőt épen e lapok hasábjain nyíltan hirdettem, hogy gondoskodnunk kell mihamarabb egy tiszta református szellemben szerkesztendő s lehetőleg olcsó olyan *néplapról*, mely hűveinknek vallás-erkölcsi tekintetben és így szorosán lelkileg is megadja azt, a mire szükségök van; de e mellett az ismeretek külön-féleségét és azoknak közlési módját tekintve, ugyan-

azoknak mai napság már mindenre kiterjedő tudvágyát is kielégítse s a józan és igaz dolgok iránt való érdeklődését felvonva tartsa.

Nos...? hát az én vágyam beteljesedett! A napokban a kálvinista papi családból származott s a szépirodalom terén már rég idő óta tekintélyre emelkedett *Szivos Béla* és az alsó-szabolcs-hajduvidéki esperes, kerületünknek éppen most megválasztott főjegyzője, t. i. *Zsigmond Sándor* társ-szerkesztők vezetése alatt a Hornyánszky Viktor kiadásában egy „*Szövétnek*” című néplap jelent meg, mely — programjából és az 1-ső számból ítélve — az én álmaimnak mindenben megfelel s méltó arra, hogy minden valamirevaló magyar protestáns család asztalán helyet foglaljon s annak ismeretése és terjesztésében a lelkészek egymással nemes versenyre keljenek.

Ez az, a mit régen keresünk! Ilyenre volt és van nekünk szükségünk! Szelleme józan, iránya világos, tartalma gazdag, ára alacsony! (Megjelen minden vasárnapon és az előfizetés egy egész évre csak 2 forint!)

Szeretett tisztársaim! Karoljátok fel ezt a kis lapot! Juttassátok el azt híveitek hajlékába; ajánljátok mindenkifele! Majd meglássátok, milyen kedves és nélkülözhetetlen olvasmány lesz az rövid időn, a mi értelmes és józan népünk rétegeiben. Ez lesz és legyen is leghatalmasabb eszköze annak a belmissiónak, a melyre nekünk mindenütt szükségünk van. Igazán örök szégyen lenne reánk, ha ez a rendkívül érdekes és változatos tartalmú, de mégis egyházi és vallásos jellegű kis ujság pártolás hiánya miatt elbuknék! Nem! ennek nem szabad megtörténnie! A ki eddig más lapot járatott, járassa ezután ezt. Ebben megtalál mindent, a mit tudni ohajt. Én magam, a terjesztést illetőleg, úgy ohajtok eljárni, hogy az ajánlatot saját kezemmel minden példányra rávezetvén, azokat az iskolás gyermekek közt szétosztatom, hazaküldöm. Hiszem, reménylem, hogy az eredmény nem marad el.

De itt a cél érdekében az érdemes kiadóhoz, t. i. Hornyánszky úrhoz is van valami mondanivalóm. Ön, igen tisztelt uram, nagyon is fukarkodott a mutatványszámokkal. Püspökladányba p. o. összesen csak 6 számot küldött; másuva valószínűleg még kevesebbet. Hát ez nem elég! Én a magam részére mutatványképen kérek még legalább 100 példányt. A földolog az, hogy híveinket ezekkel a számokkal lehetőleg eláraszszuk. Minden helyre sokkal többet kell küldeni; ha az 1-ső számból már nem lehet, majd telik a 2-ik, vagy a 3-ikból. Így én e lapnak nagy jövőt jósolok. Üdvözlöm megindítóit.

Püspökladány, 1897. okt. 4.

Eröss Lajos,
ev. reform. lelkész.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi egyházi értekezlet közgyűlése Szatmártt.

— 1897. év szeptember hó 21-ik napján. —

(Folyt. és vége.)

A n.-várad közgyűlés megbízása folytán *Kiss Albert*, mint biz. elnök, *Ferenczy Gyula*, mint jegyző, *Dicsőfi József* és dr. *Bartha Béla* mint b. tagok egy munkálatot dolgoztak ki, melyet szintén 1½ óráig tartó szabad előadásban *Ferenczy Gyula* indokolt, mint előadó. A gyűlés a nagyérdékű javaslatot elfogadja a maga részéről, de nagy fontosságánál fogva minden kerületbeli egyházközséggel közlendőnek határozza s végleges határozatot majd e vélemények beérkezése után hoz. Különösen nagy érdeket keltett *Kiss Albert* felszólalása,

ki az előadóval szemben a gyűlés általános helyeslése közt hangsúlyozza, hogy az egyházi adó-reform és államsegély, az egyházpolitikai törvényekkel semmiféle szerves kapcsolatban nem áll s e törvények nélkül is régen megvalósítandók lettek volna. Történeti okmányok alapján szenzáció számba menő adatokat terjeszt elő arról, hogy az állam 1849-ben már tényleg megkezdte az 1848. 20. cikk életbe léptetését, pl. a szatmári egyházmegye 7400 frt államsegélyt kapott egy évre, illetőleg ennek felét félévre. Az előterjesztett javaslat szerint az államsegély a szatmári ref. egyházmegyére évi 10,000 forintot tenne ki, ami a pénzérték azóta bekövetkezett módosulása mellett, az 1849-i segélynél nem nagyobb; de még ha nagyobb volna is, meg kell gondolni, hogy a ref. egyház évenként csak elemi oktatásra 1'8 millió forintot áldoz, tehát méltán várhatja az államsegítő kezét. Frenetikus éljen jutalmazta a nagyfontosságú előadást.

Az értekezlet a következő határozati javaslatot fogadta el: „Értekezletünk a küldöttség javaslatát alapul elfogadja, az indokolással együtt jegyzőkönyvbe véteti s a lelkészi hivatalokhoz címzetten, egyházkerületünk minden egyházának megküldeti. Továbbá fölhívja Értekezletünk az egyházkerület minden egyházmegyéjének egyházi, lelkészi és tanítói értekezletét, hogy a javaslatra vonatkozó észrevételeiket ezen egyházkerületi egyházi értekezlet elnökségéhez a jövő 1898-iki év május 1. napjáig küldjék be. Végre:

Értekezletünk az elnökségéhez beküldendő észrevételek feldolgozására, jelen ülésében küldöttséget választ s a küldöttséget felkéri, hogy úgy az egyházmegyei értekezletek észrevételei alapján készült munkálatait, mint a javaslat megvalósítására vonatkozó indítványát a jövő évi egyházkerületi egyházi értekezletre adja be.”

A bizottság tagjaiul megválasztottak: *Kiss Albert*, *Ferenczy Gyula*, *Dicsőfi József* és dr. *Bartha Béla*, vagyis azok, kik a határozati javaslat alapját képező munkálatait is kidolgozták és beterjesztették; a mely munkálatait, lapunk közelebbi számaiban, az indokolással együtt közlé fogunk tenni.

Ezután a 300 teritékes közebed következett a „Vigadó” nagy termében Őszintén megvallva, a menü és a borok kritikán alól állottak, a kiszolgálás gyarlóságát nem is említve, úgy, hogy a fényes ünnepélynek csak ez a bankett volt az árnyékos pontja; hanem az étel és italbeli fogyatékoságot pótolta a lelkesedés, a kedély. Számos pohárköszöntő hangzott el, melyeket itt egyenként felsorolni talán fölösleges.

Ebéd után a gyűlést az elnökség újra megnyitván következett az a bizottsági munkálata, melyet *Gulyás Lajos*, kisujszállási lelkésznek a n.-várad gyűlésen felolvasott s a lelkészképzésről szóló javaslatáról a debreczeni hittanintézet tanári kara és gyakorló lelkészek terjesztettek elő, *Szabó János* b. elnök és dr. *Erdős József* b. jegyző aláírásával. A munkálata első részében arra mutat rá, mi minden történik a helyes lelkészképzés tárgyában, második részében pedig a még kívánatos reformokat sorolja elő: u. m. a hittanhallgatók létfenntartásának megkönnyebítése tanulmányuk deje alatt, hogy magukat tisztán hivatásuknak szentelhessék; az elemi és középiskolai vallás oktatás intenzivebbé tétele; a hitvallási tudat erősítése végett kapjon a pályaralépő hittanhallgató egy teljes bibliát, egy heidelbergi Kátét, a második helvét hitvallás egybekötött példányát. A pályavégzett pedig Kálvin Institúcióját. Ennek és a II. helv. hitvallásnak megfelelő magyar fordítása, elkészítendő s kiadandó. Ohajtható a „magyarázatos Biblia” és a „bibliai szótár” tervbe vett kiadásának megvalósulása.

Debreczenben az öt rendes theol. tanár mellé egy docens állítandó; a hittanhallgatók ugy a tandíj, mint a tápintézet fizetése alól felmentendők a bentlakás; czél-szerűbben rendezendő. Gondoskodni kell a segédlelkészek minden irányu gyakorlati kiképzéséről is.

Gergely Károly nagybányai lelkész ült ezután az előadói — illetve a felolvasói székbe s terjesztette elő szép tanulmányát. „A lelképásztori gond régi kipróbált eszközöiről.“ A ma divatos áramlattal szemben azt bizonyítja, hogy a lelkész kezében a régi időkben is volt elég fegyver és eszköz Isten országának erősítésére, a valláserkölciség intenzívebbé tételére. Nem akarja az u. n. evangelizációt, vagy belmissiót ócsárolni, mert „ha emberektől, van e tanács és dolog, semmivé lesz, ha pedig Istentől van, ti fel nem bonthatjátok.“ hanem saját nézeteit, tapasztalatait, eszméit bocsátja az érdeklődők rendelkezésére.

Nem kivonatoljuk itt a nagy hatást tett s a hallgatóság figyelmét mindvégig lekötő előadást, mert a szerző engedelmével azt egész terjedelmében közölni fogjuk, hanem csak indítványait adjuk itt:

1. Ohajtjuk, hogy a lelkész hiveit, mint jó pásztor, megismerhesse. *E czélből a tulságosan népes egyházak külön parochialis körökre osztandók,*

2. Kivánjuk, hogy a lelképásztor a szeretet munkáinak gyakorlásában példaadó legyen. *E véget, a kis egyházak lelkészeinek anyagi helyzete, sürgősen javítandó.*

3. *Szükségesnek látunk bizonyos egyházi fegyelmet behozni.* Ily czélből értekezletünk egy bizottságot küld ki.

4. Felhívjuk lelképásztoraink figyelmét arra, hogy hiveiket az imádságra és munkásságra buzdítani igyekezzenek. Egyházkerületi és konventi hatóságainkat pedig tisztelettel kérjük, hogy az egyöntetű liturgiai szabályok megállapításánál majd terjeszse ki gondját olyan konfirmációs kis káté és magánimádságok készítésére, melyet az egész magyar református egyházban olyan általánosan használhassanak, mint a közönséges énekes könyvet.

5. A betegek látogatását és úrvacsoráztatását a körülményekhez képest gyakorlatban ohajtjuk tartani.

6. Az evangelizáció és belmissió ujabban sürgetett eszközeiről a jövő értekezleten kívánunk tanácskozni.“

Ez indítványt az értekezlet elfogadja. A 3. pontban az egyházi fegyelem gyakorlásáról levén szó, ennek mikéntjét illető javaslatnak, a jövő gyűlésre megítele iránt, a n.-bányai e. m. lelkészi értekezlet és a felolvasó kerestetnek meg.

Majd *Tabajdy* Lajos felolvasása következett, melynek czíme: „A protestáns felső leánynevelés ügye és érdeke Szatmártt. Különösen egy ott létesítendő tanítónő képezdéről.“

Először általában szól a nő társadalmi helyzetéről, neveléséről, a fokozatos vívmányokról; majd azokról a nagy szolgálatokról, melyeket a protestántizmus tett a nőnevelésnek; arról a fontos szerepről, melyet a nő az egyházi és társadalmi élet terén betölt; vázolja azokat a küzdelmeket, melyeket kiválóbbjaink a szatmári felső leányiskola felállításáért 1857. óta folytattak, míg végre 1862. július hó 1-én meg lehetett nyitni ott a Magyarországon első protestáns felsőbb leányiskolát. Csakhogy ez után újabb küzdelmek ideje állt elő, mert megfelelő pénz-alap nem volt; midőn a fiatal intézet bérházból saját helyiségébe költözött, adósságokkal volt túlterhelve, pedig a tanórák legnagyobb részét ingyenesen dolgozó erők látták el. Különösen súlyossá lett a helyzet 1887 óta, midőn az állami felső leányiskolák újraszerveztetvén, a szatmári felső leányiskolánál is

külön díjazott tanerőket kellett alkalmazni; a kerület 1000 frt évi segélyt s az adósságtörlesztésre 10,000 frt évi segélyt szavazott meg, de a két felső osztályt így is be kellett szüntetni. Az évi szükséglet így is 11,382 frtot tenne ki s csak 5809 frt a fedezet, 5573 frtot pedig államsegélyként kérnek.

Pedig Szatmártt, a nőneveléssel foglalkozó róm. kath. intézetek anyazárdája van, hol elemi iskolákat, óvodákat, óvónő-, elemi- és polg. iskolai tanítónőképző intézetet tart fenn a róm. kath. felekezeti buzgóság és előrelátás. Ez intézet hatalmas és egyenlőtlen erejű versenytársa szegénységgel küzdő prot. leányiskolánknak.

Feltétlenül szükséges tehát ennek megerősítése és versenyképessé tétele; de ha a prot. nőnevelés sikerét egész vonalon biztosítani akarjuk, akkor protestáns szellemben képzett női tanítókról is gondoskodnunk kell, ehhez pedig protestáns tanítónőképző intézet felállítása volna szükséges. Ez intézetre legalkalmasabb helynek a felolvasó Szatmártt tartja s nézetét bőven indokolja.

E czélből javasolja, hogy s szatmári, nagykárolyi, nagybányai és márm.-ugoccai egyházmegyékben egy-egy bizottság alakíttassék, mely összeírja azokat a hiveket, kikre ez intézmény kifejlesztésénél számítani lehet, az összeírtaknál segélygyűjtés eszközlendő; másodsor e négy egyházmegyében alkottassék a felsőbb leányiskolát támogató női pártfogóság; a négy egyházmegye területén levő pénzüntézetek és egyéb részvénytársulatok adakozás végett megkeresendők. A debreczeni tanító-ő-képző intézet fölállításához a lelkészek és tanárok évi két, a tanítók évi egy koronával járuljanak. A kerület protestáns intelligenciájának többi része is bizonyára meghozza áldozatát.

A gyűlés a beható tanulmány megírásaért s felolvasásaért őszinte köszönetét fejezte ki s azt egész terjedelmében az emlékkönyvben bocsátja közre. Együttal *Jóó* István indítványára kimondja, hogy mindenek előtt, a szatmári négy osztályú felső leányiskolát ohajtja teljeseen megerősödjön és versenyképesnek látni, hogy a további fejlesztés a most meglévőre, mint biztos alapra támaszkodhassék.

Következett ezután a számvizsgáló bizottság jelentése a pénztár állásáról, mely a bevételt következőben tünteti föl:

Tőke és kamatból	857 frt 03 kr.
Ujabb alapítványokból	200 „ — „
Tagsági díjakból	159 „ — „
Összesen:	1216 frt 03 kr.
Ebből levonva a kiadást	146 „ 42 „
Készpénz-vagyon	1069 frt 61 kr.

Bariha Mór indítványt adott be, melynek értelmében: 1. Mondja ki az értekezlet, hogy a magyar prot. sajtó ujjaszervezésére az időt elérkezettnek tartja; 2. hogy „Protestáns polit. napi lap“ megalapítása a r. kath. sajtó ellensúlyozására — halaszthatatlan köz-szükséglet; 3. e végből küldjön ki ez közgyűlés egy, 3, vagy 5 tagu bizottságot, hogy a számadatokon nyugvó tervezetet dolgozzon ki s tegyen indítványt az egyházkerületre, az pedig keresse meg a többi kerületeket és a konventet; 4. mondja ki az értekezlet, hogy *Kannengiesser* A.-nak a „Német katolikusokról“ írott ultramontán munkája bírálatos ismertetését, hasznos munkának tartja, annak kinyomatását erkölcsileg és anyagilag is támogatja s a felülvizsgálattal és intézkedéssel egy 4 tagu bizottságot bíz meg.“

Nagy Lajos konyári lelkész indítványozza, hogy a „Téli Újság“ továbbfejlesztését vegye az értekezlet kezébe s tegye azt — minden évszakban megjelenő néplappá.

Dr. *Bartók* Jenő, nyiregyházi lelkész, az Értekezletet könyvkiadó-vállalattá óhajtaná tömöríteni, mely gondoskodjék — eredeti és fordított theol. művek kiadásáról. Főleg pedig indítson meg egy szakfolyóiratot, melybe a tiszántúli ev. ref. egyházak mindenikének rövid története közöltessék.

E három sajtóügyi indítványt beható megvitatás és véleményezés végett a közgyűlés az ujonnan alakított választmány irodalmi szakosztályához tette át.

Dr. *Bartha* Béla indítványozza, hogy az Értekezlet keresse meg a tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlését s általa az ev. ref. konventet a következők statisztikai nyilvántartása végett:

a) Nyilvántartandók a hitfeleinkkel kötött vegyes házasságok alkalmával a születendő gyermekek vallására vonatkozólag létesült megegyezések s ebből eredő nyereségünk vagy veszteségünk; b) a fölünk való ki- és a hozzánk való áttérések; c) nyilvántartandók azok, kik egyházunkból felekezetről külföldre lesznek, a kipuhatható indokkal együtt; d) nyilvántartandó hitfeleinknél a keresztelek, esketés, egyházi temetés elmaradása; e) a konfirmáltak és az úri szent vacsorával élők száma.

E statisztikai adatgyűjtés eredménye félévünkint közre volna bocsátandó.

Továbbá indítványozza dr. *Bartha*, kerestessék meg a konvent az egyházkerület útján az iránt, hogy sürgősen vegye fel az egyházi „Egyetemes névtár” munkáját s készíttesse el a magyar ref., illetve a magyar prot. egyház alapos statisztikáját egy 30—40 íves munkában, mert soha sem volt nagyobb szüksége egyházunknak arra, hogy önmagát, helyzetét alaposan megismerje, mint most.

Az értekezleti közgyűlés ez indítványt egyhangulag elfogadja s a kerületi gyűlés elé terjesztésével az elnökséget bizza meg.

Az értekezleti „Emlékkönyv” szerkesztésével egyh. alelnök s dr. *Erdős* és dr. *Bartha* jegyzők bizatnak meg.

Világi elnök indítványára a gyűlés köszönetet szavaz *Szell* Kálmán esperesnek szép ünnepi beszédeért, Szatmár polgármesterének, Szatmár sz. kir. törv. hatósági város tanácsának, a szatmári és németi ev. ref. testvér-egyházaknak szíves vendégszeretetükért.

A jövő gyűlés helyét a netán beérkező meghívás alapján a nagyválasztmány fogja meghatározni.

A jegyzőkönyv hitelesítésére alelnökök, a debreczeni jegyzők, *Kiss* Albert és *Márk* Endre küldettek ki.

Dr. Bartha Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Összes régebbi hátralékainkat**, azokat is, melyek kifizetését szeptember végére ígérték, de nem teljesítették, postai megbízás útján fogjuk beszédni s kérjük azok szíves kiváltását. Kérjük az első fél-évi hátralékok azonnali beküldését is mert különben azoknál is kénytelenek leszünk a postai megbízást alkalmazni. A ki nem váltott megbízásokat a törvény rendes útján fogjuk érvényesíteni s már a jövő hó elején összes hátralékainkat ügyvéd kezébe adjuk. Ezután a „Debreczeni Protestáns Lap”-ot illető összes pénz küldemények

dr. Bartha Béla jogtanár nevére küldendők, *Debrecsen, Nagy-Csapó-u. 396.*

— **A király szobrai.** Ő Felsége ama magasztos elhatározását, mely szerint a magyar történelem nagyjait Budapest fő- és székváros közterein felállítandó szoborművekben örökíti meg saját udvartartása terhére: lángoló lelkesedéssel ünnepelték meg Debreczen városa, főiskolái, különösen a főiskola s egyházai is. A város hódoló feliratot intézett a Felséghez, a társadalom pártkülönbség nélkül ünnepelt, a szabadelvű és függetlenségi pártok elnökeinek rendezése mellett; az összes keresztyén és zsidó templomokban hálaadó istenítiszteletek voltak: a reformátusok a kistemplomban tartották ezt, hol *K. Tóth* Kálmán mondott megható imát. Az akad. ifjuság is csatlakozott a köz-örömhöz s vasárnap d. u. 3 órakor hazafias ünnepélyt rendezett, hol dr. *Bartha* Béla jogtanár mondott a király iránti hódoló tisztelettel s a nemzet multja iránti kegyelettel teljes beszédet, s a mely tapsviharra ragadta a jelenvoltakat. *Árvay* Béla joghallgató szavalt *Kun* Béla joghallgató alkalmi ódáját, *Konrád* Ernő jogász-segélyegyleti elnök, beszéd kíséretében felolvasta a miniszterelnök útján ő Felségéhez intézendő hódoló távirat szövegét, s az énekkar számai töltötték ki az ünnepély többi részét, melynek jelentőségét *Kiss* Áron püspök, gróf *Degenfeld* József főgondnok, főispán, *Simonffy* Imre kir. tanácsos, helyi gondnok, polgármester, *Lengyel* Imre, *Roncsik* Lajos tanácsos, a főiskolai tanári kar és nagy közönség jelenléte emelte. Este fáklyásmenet volt s a várost kivilágították; a városház előtti téren *Joó* István középiskolai felügyelő mondott emelkedett szellemű, nagy tetszéssel fogadott alkalmi beszédet s főiskolánk ifjai is kivették részüket ódairással és szavallással. A róm. kath. templomban *Wolafka* Nándor cz. püspök, prépost beszélt és magasztalva a nagyok közül azokat, kik a róm. kath. egyház büszkeségei; nem feledkezett meg *Bethlen* és *Bocskay* igazságos méltatásáról sem, sőt a róm. kath. templomon levő nemzeti színű transparensen is ott ragyogott: „*Bethlen* Gábor, *Bocskay* István áldott emlékének.” Szép beszédet mondottak: *Krausz* Vilmos izraelita rabbi és *Kardos* Albert dr. a reálisiskolai ifjusághoz. Az ősi kollégium ablakai fényárban úsztak a kivilágítás alkalmával. Szóval, Debreczen és a főiskola önmagához és a nagy eseményhez méltón ünnepelt.

— **Október 6-án** kegyeletes emlékünnepelet rendezett a főiskolai magyar irodalmi önképzőkör. Az igazán szépen sikerült emlékünnepelet programja következő volt: 1. Himnusz. Énekli a főiskolai énekkar. 2. Elnöki megnyitó. Tartja: *Junász* Sándor th. 3. Október 6. Irta és szavalja: *Acsay* Lajos th. 4. Gyászdal. Énekli a főiskolai énekkar. 5. Október 6. Irta és felolvassa: *Forrás* Gyula jh. 6. Emlékbeszéd tartja: *Kun* Béla jh. 7. Tizenhárom. Irta: *Várad* Antal, szavalja: *Gévay* Béla 8. o. t. 8. Szózat. Énekli a főiskolai énekkar. Az ünnepély minden pontja szépen sikerült; különös méltánylással kell azonban megemlékeznünk *Kun* Béla joghallgató jól átgondolt, gondolatokban gazdag s előadás tekintetében is közönséges mértéket jóval felülmúló emlékbeszédéről. Az ünnepélyen a városi tanács is képviseltette magát *Komlóssy* Arthur városi főjegyző, polgármesteri helyettes, *Vecsey* Imre és *Király* Gyula tanácsosok és *Illésy* Gyula városi aljegyző által. Ellenben a tanári karból csak ketten voltak jelen *Ferenczy* Gyula és dr. *Bartha* Béla, bizonyára azért, mert az ünnepély ideje majdnem összeesett az iskola egyik nagy jöltevéjének, *K. Tóth* Antalnének temetésével. Az ifjuság sem volt oly számban képviselve, mint megszoktuk, amit meg talán szüreti szünetből lehet kimagyarázni.

— **Ág. ev. egyetemes lelkeszi értekezlet** lesz f. hó 14-én Budapesten, az ág. ev. egyetemes gyűlést megelőzőleg. Az értekezlet elnöke *Gyurász Ferencz*.

— **A sárospataki irodalmi kör** közgyűlést tartott mult hó 12-én. Targyát, kisebb elnöki előterjesztéseken kívül, az képezte, hogy a kör másodelnöke: Maklár Pap Miklós főiskolai gymn. tanár lemondását jelentette be abból az okból, mert különben sem szándékozott már sokáig vinni nagy teherrel és sok felelősséggel járó hivatalát, de ily hirtelen újból csak azért adta be lemondását, mert nézete szerint a főisk. igazgató tanácsnak az ismeretes nyelvtan-ügyben hozott határozata helyzetét neki is felette nehézzé tette. Lemondó elnök úgy vélekedett, hogy a mikor az igazgató tanács nem tehetette mindenben magáévá a gymn. tanári kar előterjesztését ez ügyben, ez a határozata kell, hogy nyomást gyakoroljon az Irodalmi körre is; ő pedig más irányban, mint az eddigi volt, nem érez magában sem erőt, sem kedvet a kör vezetésére. Hasonló okokból visszaadta az Irodalmi körnek a gymn. magyar nyelvtan megírására vonatkozó megbízást is. — A szép számban megjelent tagok ellenben sem a lemondását, sem a megbízás visszaadását nem akarták elfogadni. S miután a másodelnököt azok a nyilatkozatok, a melyek ekkor az irányban történtek, hogy az Irodalmi kört az igazgató tanácsi határozatok tudományos kérdésekben nem feszélyezhetik, mert ezekben a kérdésekben az Irodalmi körre egyedül csak a gymn. tanári kar véleménye lehet az irányadó, a gymn. tanári kar és az Irodalmi kör között pedig semmiféle nézeteltérés fenn nem forog, — megnyugtatták és az elhangzott bizalmi nyilatkozatok meggyőzték arról, hogy munkásságát úgyis, mint a kör vezetője, úgyis, mint író az eddigi irányban nyugodtan folytathatja: mindkét irányban bejelentett visszalépését visszavonta.

— **A peéri egyház** templomának kijavítása alkalmából szept. 12-én szép ünnepélyt rendezett. Az istenitiszteleten közreműködött 7 lelkesz közül négy testvérnek, t. i. Csák Máté n.-várad, Csák József komádi, Csák Emil pelei és Csák Aladár peéri lelkeszeknek megjelenése még fokozta a meghatottságot. Az ünnepély központját Csák Máté nagyhatású beszédje képezte. Résztvettek még az ünnepélyen Bartha Dezső, Nagy Zsigmond és Pazar Kálmán lelkeszek.

— **Érdekes eset.** Az „Evang Egyházi és Iskola“ e. lapban sajtóságot közöl *Vitéz Lajos* pádári ev. lelkesz. Egy ág. ev. vallásu apának figyerve születt s noha már volt egy István nevű fia, mégis István utónevét íratott be az anyakönyvvezetőnél, ki a tanúsítványt is így állította ki, a lelkesz pedig ugyan-e névre keresztelte meg? Nevezett lelkesz úr a következő kérdéseket teszi most fel: „1. az apa eljárása, a ki természetesen tudta, hogy van már egy István nevű s életben levő fia, büntetendő cselekményt képez-e, s melyik az a §., mely szerint büntetendő? 2. Van-e mód és lehetőség arra, hogy a polgári, de különösen a keresztelési anyakönyvi bejegyzés kiigazíttassék, a mennyiben a gyermeket másodsor megkeresztelni nem lehet?“ A mi nézetünk a következő: Mindenek előtt a polgári anyakönyv igazítandó ki már utónévre az 1894. 32. tczik 75. 76. §§ szerint; az egyházi anyakönyvben ennek alapján lesz a név kiigazítása eszközöndő a „Jegyzet“ rovatban, a bírói határozatra hivatkozással a keresztelést nem lehet s nem is kell ismételni, mert az csak a keresztyén egyházba való felvétel s a névadás csak külsőleg, nem belsőleg függ össze a kereszteléssel. A bűnvádi eljárás legfeljebb a bünt. törv. (1878: 5. tcz.) 400. §-a alapján közokirathamisítás miatt, vagy, bár erőltetve, az anyakönyvi törvény 82. §-a alapján volna megindítható.

— **Halálozások.** *K. Tóth Antalné sz. Simonffy* Polixéna, Debreczen társadalmának egyik előkelő tagja, *K. Tóth Antalnak*, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület és a debreczeni főiskola néhány hónappal ezelőtt elhunyt ügyészének neje f. hó 4-én jobb létre szenderült 69 éves korában. Halálát véletlen baleset okozta; nyaralójában, karosszékéről felállva, elcsuszott s kezét, lábát törve, szervezete nem volt képes e nehéz rázkódást elviselni. Halála sok előkelő debreczeni családot borított gyászba, köztük *Simonffy Imre* polgármestert és családját is, mert neki az elhunyt testvére volt. Temetése f. hó 6-án d. u. ment végbe nagy részvét mellett; kihült porai fölött *K. Tóth Kálmán* lelkesz, néhai férjének unokaöccsége beszélt. A megboldogult hír szerint több jótékony alapítványt tett. — Egy nagyon jóra való szorgalmas és tehetséges ifju hunyta örök álomra szeméit okt. 3-án Debreczenben, épen akkor midőn már hosszas és küzdelmes munkálkodás után tanulói pályáját kitűnő sikerrel bevégezte, az életbe lépett volna ki, hogy a magyar művelt társadalomnak hasznos és értékes tagjává és munkásává emelkedhessék, mire nézve képzettsége már előre is teljes biztosítékot nyújtottak. *Kajdi Gyula* végzett joghallgatót s járásbírósi joggyakorlatot kísértük ki korai sírjához, a mely annyi szép reményt, annyi nemes igyekezetet és becsvágyat fedezett el örökre. Mi, akik gyenge gyermekkorától láttuk hogy az elhagyatott árva kis fiu miként talál menedéket egy hűmárus gondolkozású tanári család körében; hogyan lesz a kis szolga fiucsakból tanuló s miként emelkedik a tanulói pályán fel egészen az akadémiáig s hogy küzdi fel magát szorgalma által a legelső helyre pályatársai sorában: mi valóban méltó aggodalommal szemléltük, hogy ássa alá fokozatosan az egykor erős ifju testi erejét a pusztító kór, s most keserűséggel látjuk annak diadalát a 23 éves ifju élete felett. Nem akarunk zavaró hangot vegyíteni a fájó kegyelet érzései közé e pillanatban, de nem hallgathatjuk el kárhóztató ítéletünket a testedző sport azon túlhajtásaival szemben, melyek lelkiismeretlen könnyelműséggel már nem egy derék ifjút vezettek a verseny célja helyett korai sírjába, s a melyeknek minden kigondolható áldása sem ér fel egy reményteljes ifju élettel. — Az elhunyt derék ifjút épen a napokban nevezte ki a debreczeni kir. tábla elnöke joggyakorlókká s ő szép reményekkel eltelve, várta egészségének helyreállítását, hogy vizsgáival készen lehessen. S most, midőn az elismerés és kegyelet korszorúját tesszük a derék ifju sírjára, egyúttal hálás érzelmek között újítjuk fel annak a derék nőnek emlékeztetést is, a ki szívének jóságát az elhagyatott árva gyermekre is kiterjesztve, azt emberré növekedni segítette. Néhai *Sinka Sándorné*, főiskolánk jeles tanárának néhány hónappal ezelőtt elhunyt felesége, — a milyen jóakarattal s nemes emberszeretettel állott e szegény ifju segítségére, épen olyan keserűséggel látná ma reményeinek meghiúsulását. Őt korai elhunyt megóvta e fájdalmas csalódástól. Megszomorodott férjének s nekünk csak a hálás elismerés kötelessége s a fájó emlékezet maradt. Nyugodjanak csendesesen az elköltözötték s szolgáljon életük követendő például a szivjóság, az emberszeretet s a kötelességteljesítés erényeire nézve!

TARTALOM-JEGYZEK: Imádság és beszéd. Széll Kálmán. — Ferenczy Gyula bizottsági előadó beszéde. — Közéletünk: A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Havas Gyula. — Irodalom. — A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi egyházi értekezlet közgyűlése Szatmárt. Dr. Bartha Béla. — Különfélék.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.
Szerkesztő-társ: FERENCZY GYULA.